

De Geschiedenis van Westzaan opnieuw beschreven

Deel 26

door WILLEM TIP

Kleine scheepsbouw langs de Weelsloot

Naast de watermolen aan het eind van de Weelsloot ligt rond 1700 ook een overtoom. In 1693 wordt hij voor het eerst genoemd. Hij is geschikt voor het overhalen van kleine zeewaardige schepen en binnenschepen. De werven die deze schepen bouwen liggen langs de Weelsloot. Aan het Watermolenpad en ook nog aan de oostzijde van de Weelbrug. Een belangrijk bouwer van deze kleine schepen is rond 1700 Jan Cz Kleijn, Meester Scheepstimmerman. Al in 1691 wordt zijn naam genoemd. In 1725 is hij voor driekwart eigenaar van de overtoom naar de Nauernasche Vaart. Vooral uit het noordelijk gelegen Kolhorn komen zijn opdrachten. Daar wonen reders die kleine zeeschepen, lichters in de vaart houden. Veel grote schepen varen niet helemaal door naar Amsterdam maar ankeren op de rede van Texel. Daar nemen lichters de Amsterdamse lading over. De ondiepten in de Zuiderzee en het IJ vormen voor deze kleine schepen geen hindernis. Na 1725 neemt scheepstimmerman Jan Jansz Baas het bedrijf ter hand. Ook hij levert kleine zeeschepen. Soms is daar nog een omvangrijk werkstuk bij. In 1738 vervaardigt hij een 'wijschip' van 66 x 18 voet (20 x 5 1/2 meter). Tot in de negentiende eeuw blijft de helling aan de Watermolenstraat in gebruik.

De Capitalisten in 1672

Bijna honderd jaar na de verwoesting van Westzaan is Holland opnieuw bedreigd gebied. Engeland, Frankrijk, Münster en Keulen vallen het land eendrachtig binnen. Men spreekt van een 'rampjaar'. Noodgedwongen stelt de overheid een 200e Penning om alle oorlogsuitgaven te betalen. Alle Hollandse 'Capitalisten' moeten naar draagkracht een half procent van hun vermogen afstaan. Ook de Westzaanse vermogensbezitters worden aangesproken. Hun vermogen wordt beschreven en vastgelegd in een uitgebreid dossier, het 'Parsonale Quohier vande Capitalisten inden Regel van Westzanen waar uijt den 200en Penning moet worden betaald'. In totaal noemt het Quohier niet minder dan 235 personen met een vermogen van 1000 gulden (minimum) tot 16000 gulden (maximum). Ter vergelijking, het dagloon van een vakman in de scheepsbouw bedraagt gemiddeld een gulden. Opvallend is het grote aandeel van

het Zuideinde en de Overtoom. De hout-handel, houtzagerij en scheepsbouw hebben dit deel van de 'Regel van Westzaan' onmiskenbaar tot welstand gebracht.

Aanslagen

Enkele Capitalisten met de hoogste aanslagen: Trijntje Cornelis Bleeckers (f 16000), wonend aan de Overtoom, eigenaar van drie huizen, twee of drie molens en landerijen; Gerrit Pietersz Ouwertjx (f 15000), wonend in West - Knollendam (wordt ook gerekend tot de Regel van Westzanen), landerijen; Cornelis Claas Kezes (f 10000), wonend aan het Weiver, schepen van de Banne; Jan Luijtsz (f 10000), scheepsbouwer; Dirck Jansz Timmerman (f 9000), wonend aan het Zuideinde, deelhebber in enkele oliemolens; Willem Gertisz Smer (f 8000), landerijen; Claas Heijndricksz Kuijper (f 8000), eigenaar van houtzaagmolen 'De Pronker' aan het Zuideinde; Heijndrick Cornelisz Loerman (f 7000), landerijen; Gerrit Cornelisz Groen (f 7000), landerijen; Jan Claasz Twilling en Cornelis Claasz Twilling (f 7000), wonend aan de Overtoom, eigenaars van een scheepswerf en oliemolen 'De Jonge Ruijge Neel' aan het Zuideinde.

Peter de Grote

Aan het eind van de Gouden Eeuw hebben Hollandse kooplieden zich in alle belangrijke Europese havensteden gevestigd. Met de handel op de Oostzeehavens zijn zij volledig vertrouwd. Ook in het Russische Archangel komen ze geregeld. Via deze haven drijven ze handel op het uitgestrekte Russische binnenland. Archangel is bovendien een belangrijke thuishaven voor de Russische vloot. Die vloot is in opbouw. Scheepsbouwers uit het buitenland helpen daarbij. Ze komen

vooral uit Holland, uit Amsterdam en West - Zaandam. Veel Russische scheepsondelen krijgen in Archangel een Hollandse naam.

De Russische Tsaar Peter hecht een groot belang aan een sterke vloot. In het zuiden van zijn land belagen hem de Turken, in het westen dreigen de Zweden. De techniek van de scheepsbouw boeit hem bovendien. Als de tijd het hem toelaat vertoeft hij op de scheepswerven. In Archangel ontmoet hij op die manier geregeld de Hollanders. Ze wijzen hem de weg in de duistere vaktermen en de scheepsbouwtechniek. Geleidelijk leert hij hun taal. De inwoners van het kleine land aan de zee zijn voor hem het voorbeeld van daadkracht. Holland weerstaat al jaren de Europese grootmachten. De Hollandse ondernemingszin en werklust past hem bovendien. Peter loopt bij voorkeur rond in de stevige Hollandse zeemanskleeding.

Naar de Republiek

In 1697, enkele jaren na Peters kennismaking met de Hollanders in Archangel, maakt zich in Moskou een groot reisgezelschap op. Tweehonderd man begeeft zich op weg. De Tsaar zelf rijdt voorop, diplomaten volgen, vertegenwoordigers van de belangrijkste Russische families, personeel. Peter heeft de Russische rijksgroten verplicht iemand mee te sturen op de eervolle reis. Zo voorkomt hij in elk geval dat tijdens zijn afwezigheid een staatsgreep wordt gepleegd. Einddoel van de reis is de Republiek. In het bijzonder Amsterdam en West - Zaandam. Daar liggen de grootste scheepswerven. Peter wil ter plaatse kennis opdoen en bovendien zoveel mogelijk vaklieden naar Rusland halen. Naast de opbouw van zijn vloot heeft hij nog een tweede wens. De stichting van een nieuwe havenstad met een

minder ijzig klimaat, St.- Petersburg. Het laatste doel van de reis is vooral diplomatiek. Peter wil met andere Europese landen een verbond vormen tegen de Turken. De vererving van kennis en vaklieden zal hem uiteindelijk goed af gaan. Het verbond tegen de Turken komt er niet. De voorzichtige Hollandse koopmansgeest verzet zich daartegen.

West-Zaandam

Langzaam beweegt zich de stoet van tweehonderd reisgenoten naar het westen. Waar mogelijk gaat de tocht per schip. De vaart over de Oostzee eindigt echter in Lubeck. Het laatste stuk verloopt weer over stoffige landwegen. Peter is ongeduldig. Met een kleine groep dienaren maakt hij zich los van de groep. Uiteindelijk komt hij ruim een week voor het grote gezelschap aan in Amsterdam.

Hier wil hij geen tijd verliezen. Aan de overzijde van het IJ ligt West - Zaandam met zijn vijftig scheepswerven. Die wil hij zo gauw mogelijk zien. Met zes begeleiders roeit hij de late zaterdagmiddag 17 augustus het IJ op. Nog voor het vallen van de avond wil hij in West - Zaandam zijn. Dat doel blijkt echter te ver weg. De duisternis overvalt hem. Onderdak vindt hij aan de Overtoom van Oostzaan. Zodra het licht wordt vertrekt hij echter weer.

Autoservice Westzaan

Overlijdensbericht

Eind januari bereikte ons het droevige bericht van het plotseling overlijden van Luijt van der Kolff van Autoservice Westzaan. Hij was sinds kort ernstig ziek. In een relatief korte tijd wist hij het vertrouwen te winnen van een groot aantal klanten en maakte hij Autoservice Westzaan tot een florerend bedrijf.

De garage is met ingang van 1 februari gesloten. Veel klanten zijn persoonlijk op de hoogte gebracht van de sluiting, maar het is helaas niet mogelijk gebleken dat bij iedereen te doen. De familie Van der Kolff wil bij deze de klanten hartelijk danken voor de prettige samenwerking en voor het in het bedrijf gestelde vertrouwen. Het wonen en werken in Westzaan heeft zij als heel plezierig ervaren. Het bestuur en de redactie van De Wessaner wensen mevrouw Van der Kolff, Myrna en Saskia en verdere familie en vrienden heel veel sterkte bij het verwerken van dit grote verlies.